

KORKU KÜLTÜRÜ YERİNE DEĞERLER KÜLTÜRÜ

Prof. Dr. Ali GÜLER

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı

ÖZET

Korku kültürü ya da değerler kültürü bir toplumun yaşama biçimini simgeler. Anadolu hümanizması değerler kültürü ile insanların kaynaşmasını sağlamıştır. Yüzyıllardır, halkın arasındaki dirlilik ve düzen değerlerinin yarattığı irade eğitimi ile gerçekleştirilmiştir. Demokratik bir toplumun işleyişi değerleri içeren kurallarla yürütülür. İnsana saygı değerlerin etkili kılınmasıyla mümkündür. Yapılacak olan sevgiye dayalı bir kültürel ortam yaratmaktır. Bu yol bilime, etnik kurallarla bağdaşık görünmektedir.

ABSTRACT

The fear culture or the values culture symbolizes a life style of a society. Anatolian humanism with the values culture was able to stick people together. For centuries, the orders between people were occurred with the resolute education that values created. The process of a democratic society is able to be kept with rules that include values. Making the values effective can constitute the respect to human being. The thing that should be done is to create a cultural environment based on love. This way seems to be get along well with science and ethical rules.

1. KORKU KÜLTÜRÜ

Korku kültürü kavramı günümüzde, yeni yeni incelenmeye başlandı. Geleneksel toplumların çoğunda gelenek ve göreneğin hasta boyutu devreye sokularak ilişki ağı düzenlenmeye çalışılmıştır. Gerek öğrenme-öğretme sürecinde, gerekse yönetmede egemen olan korkudur. Korkulan nesne ya da kişi idealleştirilemez. Bunun sonucunda da ortak değerlerin paylaşımı zorlaşır. Karşılıklı ilişki ağı “*sen-ben*” ilişkisidir. Bir değiş tokuş söz konusudur. Her şey pazarlık konusudur. Kişilikler bile pazarlık edilebilir konuma getirilir. Sonuçta doğacaklar için doğabilecekler bile başlangıçta getirisi üzerine tasarlanır. Varılmak istenen hedefe hızla ulaşılmaya çalışılır. Kaybedilecek zaman yoktur. Oysa korku zamanın kullanımını aşındırır. Sorunların çözümünü geciktirir. Kurumlaşmayı zedeler. Korku kültürü sonuçlarıyla da

başarısızlığı simgeler. Bu başarısızlığın boyutları esaslarla sunulmaya çalışıldı.

- Korku kültüründe ilişki ağı “*sen-ben*” ilişkisine dayalıdır. Dostluk, sevgi, adanmışlık, özveri adına rastlanabilecek değer kırıntısına bile rastlanmaz.
- Ortak tutum belirlemede ortak kararlar yerine kimin dediği önemlidir. Kişi konumu gereği söylediği her şey yasa niteliğindedir. Kamuoyu söylemlerinin anlamı yoktur. Evde babanın, kurumda yöneticinin, hükümette başkanın söylediği önemlidir. Toplum, kurum, aile geleceği önemsenmez. Önemli olan kimin dediğinin gerçekleşmiş olmasıdır.
- Psikolojik, sosyal ilişkilerde hiyerarşik “*mevki bilinci*” üstündür. Bu anlamıyla aşağıdan yukarıya hareket durağanlaşmıştır. Çoğunluğun sesi ya duyulmaz, ya da önemsenmez.
- Yönetimde otorite kamu çıkarları yerine, keyfilik, tutarsızlık ve kişisel bütünlükten yoksun anlayışın egemen olduğu korku kültürü insan haklarını daraltır, içinden çıkılmaz düzeltilmez ilkelere dönüştürür.
- Korku kültüründe çıkar varsa iletişim kurulur. Bunun ötesinde iletişim kurmanın yararına inanılmaz.
- Korku kültüründe aile içi etkileşim de korkuya dayandırılır. Kimin dediğinin olması önemlidir. Demokratik anlayış yoktur. Uyumlu kişilik “*kıtlıklık*” ya da “*kölelik*” olarak nitelendirilir. Evliliğin başlangıcında eşin gözü korkutulmalıdır. Bu gösteriler Anadolu kültüründe az da olsa vardır. İlk gecede “*kedi bacağı ayırmak*” gibi. “*Nikahta ayağına basmak*” gibi.
- Korku kültüründe ezbere yaşamak yürürlüktedir. Kişinin istekleri, özlemleri, duyguları önemli değildir. Önemli olan “*el alemin ne dediği*”dir. Bu tutum sorumluluk ve vicdanın gelişimini önler.
- Korku kültüründe otoritenin dediğinin ezberlenmesi önem taşır. Yönetici gülemez, asık suratlı ve ciddi olmalıdır.

Çağdaş dünyada iki yönetim teorisi tartışılıyor. Birincisi “*çürük elmalar teorisi*”, ikincisi “*yeniden yapılandırma teorisi*”. Birincisi korku kültürüne dayalı bir teori, doğal olarak başarısız. İkincisi ise ilkeler ve değerler kültürüne dayalıdır. İletişime dayalıdır. Onarıcı. İş duyumunu önemser. Çalışanlar kaybedilmez., kazanılır. Nitekim günümüzde kurumların çoğu bu yeniden yapılandırmayı bir reform aracı olarak görüyor.

Sonuç olarak toplumun dirliği, kurumların sağlıklı işleyişi yeniden yapılandırılmayı zorunlu kılıyor. Özeleştiri, yeniden onarım, teknolojik uyum bu yolla sağlanır. Bu anlayış toplumda “*Biz Bilinci*”nin yerleşmesini öngörür. Biz bilinci toplumda şu esasların yerleşmesini sağlar;

- Evrensel değerler yerleşir. Kurallara uyum sağlanır. Demokratik sistemin yerleşmesine kendiliğinden olanak sağlanır.
- Güdümlü kişilik kalıplaşmış biçimiyle sürdürülmez. Düşünen bir varlık olarak insan kendini ifade eder. Saplantılardan arınır. Kimin ne dediği değil, kişinin kararı önelidir.
- Aydın bir kişilik edinmenin yolu korku kültüründen geçmez. Korkuya dayalı insan ilişkilerinde her an sapma beklenilmez.
- Korku kültüründe bireyler hiyerarşiyi arar. Güven yoktur. Korku ile insanı dürüst yapmaya kalkışır. Temel yanılığı buradadır. İnsanlara güvenmez.

1.1- Korku Kültürü ve Vefa

Korku kültürü vefa duygusunu yok eder. Vefa uygun psikolojik iklimde algılanır. İnsan toplumsal bir varlıktır. Onu toplumsal kılan tinsel yönüdür. İnsan ilişkileridir. İnsan ilişkilerinin insana özgü olması beklenir. Bu bekleyiş tarihi süreç içinde insanın eğitebilir bir varlık olduğu olgusunu gündemde tutmuştur. Gerek inanç sistemi, gerek ahlak öğretileri insanın onurla, erdemli bir varlık olduğunu açıklar. Dünyanın bilinen tarihinde insanlara yaşanır, insanca bir ortak tutum oluşturamamıştır. Bunun nedenleri şu noktalarda toplanabilir;

- İnsan düşünen bir varlıktır. Ancak milyarlarca insan arasında düşünen insanın çok az miktarda olduğu kabul edilir. Kendini lider olarak kabul eden bir insan bir anda milyonlarca insanı bir komutla istediği yöne sürükleyebiliyor. Yürüten ne amaçla yürüttüğünü bilir, yürüyen niçin yürüdüğünün farkında değildir. Başlangıçta insanlar için önerilen umut kırıntıları bir süre sonra yok olur. Bu bağlamda niçin yürüdüğünün bilmeyen insanların düşünemediği de söylenemez. Bu sözler yadırganabilir. Toplumsal duyarlılığın çok sayıldığı söylenebilir. İnsanların kendi haklarına duyarlı olması erdemli tutumdur. Yürürken günahsız insanlara zarar vermeleri, kırıp dökmelerinin insanla insanlıkla bağdaşan yanı yoktur.

4. Güler

- İnsan düşünen bir varlık ise neden ölüm severdi. İnsan kadar kendi türünü tüketen bir varlık var mıdır? Öldürmekten bu denli haz duyan bir canlı var mıdır? Neden dirliği bozar, ülke güvenliğini sarsmak ister, savunmasız insanlar yok edilir? Kendini, yurdunu korumak konumunda olan insanların can güvenliği tehdit edilir. Bütün bunların temelinde sınırlı toplum ve insanların çıkarlarının bulunduğu kuşkusuzdur.
- İnsanları eğitmenin temelinde düşünebilmelerinin sağlama gereksinmesi yatar. Türk toplumunda eğitici ile eğitilen arasında baba çocuk ilişkisinin olduğu vurgulanır. Bir çok eğitici çocukları için yapamadıklarını öğrencileri için yapmışlardır. Eğiticinin tüm beklentisi yetiştirdiği insanların iyi yurttaş olmalarının sağlanmasına yöneliktir. Biraz da vefa beklenir. Ancak günümüz Türk toplumunda bu duygu yara almıştır. Bunun nedeni şu çıkar ilişkilerinde yatar.
 - o İnsanlar günlük yaşamaktadırlar. Düşünemedikleri için ne geçmiş ne de gelecek önemlidir. Ufukta bir çıkar karartısı görülürse onlar için bağlılığın, vefanın hiç önemi yoktur. O gün kurtarılmalıdır. Gelecek bekle gör oyunları ile geçiştirilir.
 - o Bu tür insanların eğitildikleri söylenemez. İlişki ağında çıkarın belirlediği yön önemlidir. Toplumsal değişim sürecinde bu tip insanların yönsüzlüğü olarak adlandırılır. Dostluk adına ne varsa yıkılmıştır. Onların yönü çıkarlarının olacağı yöndür. Çoğu kez oradan da hayal kırıklığı yaşanır. Yeni yönü sevgi, hoşgörü, sorumluluk, duyarlılık içermez. Birey olarak yalnız ve değerlerine yabancıdır. Bu tipler kendinden değillerdir. Yaşantıları güdümlü olduğu için vefadan yana tutum geliştirmeleri de olanaksızdır.
 - o Bu tip insanlarda öngörü olmadığı için bilimsel bir kimlik geliştiremezler. Bilimsel kimlikten yoksunluk saplantıya sürükler. Kimlik ve kişilik değiş tokuş olarak pazarlanınca öz ben sarsılır güven duygusu zedelenir.
 - o Eğitim temel hedeflerinin başında bireylerin "**Özerk kişilik**" yaratma beklentisi yatar. Bunu oluşturabilen toplumlarda kişilerin yaratma ve bulma güçleri artar. Bu kişilik sağlanmadığı sürece toplumda tek düze yaşantıyı sürdüren bireylerin çoğalması kaçınılmaz olur. Devletin bir yatırım olarak gördüğü insan unsuru da tamlık içinde gelişmez.

Eğitim alanında çalışanların temel kaygıları hemen hemen aynıdır. Burada sınırlı sayıdaki bireyler ve kurumlar kastedilmektedir. Toplum genelinde egemen olan çıkar ilişkisi Türk insanının öz benini yozlaştırmaktadır. Burada sınırlı sayıdaki suçludan da söz edilmiyor. Toplumdaki her kişinin bu gidişte almaları, duyarlı olmaları beklenmektedir. En azından eğitimcilerin eğitimiyle uğraşanlar özeleştiri yapmalıdırlar. Sadece eleştiri yetmez. Bu toplumdaki her bireyin düşünebilmesi sağlanmalıdır. Önce eğitenler olarak ana-baba, öğretmen, öğretim üyesi, medya sorumlusu, yöneticilerin düşünme eylemlerini başlatmaları gerekir. Ardında kuşkusuz düşünen insanlar çoğalır. İnsanları robotluktan kurtarmanın başka bir yolu yoktur. Bu ülkeye vefa borcu olan herkes bu sorumluluğu almak zorundadır. Ancak korku kültürü ortadan kaldırılmadığı sürece vefa beklemek sanal bir yargıdan öteye geçmez.

1.2- Eleştiri Gücü ve Korku Kültürü

Felsefede eleştiri temel işlevleri olan bir kavramdır. Ayırt etme, yargılama, değerlendirme beceresi olarak tanımlanır. Genel anlamıyla bir insanı, bir yapıtı, bir konuyu, bir kurumu, bir oluşumu, doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla inceleme işidir.

Korku kültüründe yer alan yermek anlayışı eleştiride yer almaz. Kavramın içeriğinde yermek, açığı yakalamak, kasıtlı kötölemek gibi aşağılaştırıcı öğelere yer verilmez. Daha doğrusu eleştiri sövmek, karalamak, horlamak, kötölemek değildir. Eleştiride geçmişle gelecek arasında diyalektik bir bağ vardır. Dinamik bir süreci simgeler. Durağanlığı yok eder. Eleştirinin olmadığı yerde doğruyu, güzeli bulma, inceleme, sınama olanağı yoktur. İnsan bilmek istediğini, özellikle bilginin temellerini, doğruluk durumunu inceleme, sınama, yargılama isteğindedir. Bu isteğin çağlar boyu devam etmesi, bulmanın yargılanması, eleştirilmesi anlamını taşır. Burada doğruyu bulma yetkisine sahip olan aklın sınırları sorgulanır. Bu sorgulama işi korku kültürünün egemen olduğu toplumlarda görülmez. Bu yüzden felsefi öğretiler ya tek yanlıdır, ya da yoktur. Aklın görünenden, algılanandan, gözlemlenenden başka neyi başarıp başaramayacağı araştırılır. Eleştiriler geçmişte günümüze bilinenler, yapılanlar değil, akıl yetisinin kendinde olmaktadır. Sorulabilir hangi düzeyde olursa olsun Türk toplumunda eleştiri aslına uygun olarak neden kullanılmıyor? Bunun gerekçeleri şöyle açıklanabilir;

- Eleştiri çoğu kişi için bir savunma aracıdır. Kurtuluşun çaresizliğinin belirtisidir. Çoğu yetkiliden sık sık şu yargıyı işitirsiniz. **“Şimdiki aklım olsaydı. Öyle olmazdı.”** Akıl var olan bir işte aklın gücüne başvursaydı öyle diyemezdir. Yapacağı akla dayalı eleştiri, o dönemdeki koşullar öyle yapmama izin vermedi. Onu yapacak gücü kendimde bulamadım deme yürekliliğini sergilerse söyledikleri saygı ile anılır. İnsanlara sunduğu mesajda anlamı olur.
- İnsanların çoğu eleştirirken haz duyar. Eleştirirken de sıkılır. Eğer eleştiri gerçek anlamda yapılırsa bu sıkıntının dozu yok olabilir. Ancak bu yapılmıyor. Her türlü beceriksizlik geçmişe yüklenir. Türk toplumunun da tarih bilici ve toplum hafızası yeterince diri tutulmadığı için bu yol bir kazanç kapısı olarak görülür. Siyasi söylemler hep bu yargıya dayandırılır. Oysa toplumda milyonlara varan taraftarlar arasındaki hoşgörüyü bu tutum yok eder.
- Felsefe dilinde **“geleneğe”** değişime karşın değişim dışı kalan bir anlayış ve zihniyeti ifade eder. Geçmişten günümüze bu kavramın yanlış kullanımı ölçsüz eleştiriler doğurmuştur. Geleneği savunanlar geleneği yadsıyanlar savunanlar için gelenek milliyetçiliğin, muhafazakarlığın gereğidir. Yadsıyanlar için gelenek ilerlemenin, çağdaşlaşmanın önündeki engeldir. Bu anlayıştakilerin işin başlangıcında yolları ayrılmaktadır. Yukarıda da sözü edildi. Gelenek bir zihniyet birliğidir. Bir oluşumdur. **“Bilim geleneği”, “devlet geleneği”, “diplomasi geleneği”, “eğitim geleneği”** gibi. Toplumsal değişim gelişiminin temel taşı olan bu kavramın yanlış eleştirisi, beş bin gencin ölümü, elli bin gencin yargılanmasına dolaylı olarak katkı sağlamıştır. Bu eleştiri insanların en kutsal hakları olan yaşama hakkına bir saldırı niteliğine dönüşmüştür.
- Eleştiri çoğu kez sövme, yerme anlamıyla sergilenince iyiyi kötüden, doğruyu güzelden ayırma şansı ortadan kalkar.
- Eleştiri doğruyu bulma yolu, doğruları yakalama gücü olarak anlaşılabilir ise değer anarşisi doğurur. Eleştiri vefanın yinelenmesi, doğru ile karşılaştırmanın yoludur. Kötü olandan uzak, güzel olana yakınlığı sergileyen felsefi bilinçtir. Korku kültüründe bu anlayış yer almaz.

2. DEĞERLER KÜLTÜRÜ

Değer bir etnik ölçüdür. Varlığını toplumun özgün kaynaklarından alır. Bu ölçünün sağlıklı olması onun değerli ya da değersiz olduğunun kanıtıdır. Bir toplumda kurumların kurumlaşabilmesi,

toplumsallaşmasının temelinde değerlere bağlı ilkeler yatar. Örneğin, bir demokratik yönetimde ilkelere bağlılık ön koşuldur. Demokratik uygulamalarda bocalayan toplumlarda korku kültürünün egemen olduğu söylenebilir. Değerler kültürünün dayandığı esaslar şu noktalarda özetlenebilir;

- Değerler kültürü eleştiriye açık olmayı zorunlu kılar. Eleştiri yapmada erdemli tutum ön plandadır. Hoşgörü ve saygıya dayalı eleştiri iletişimi kalaylaştırır.
- Değerler kültürü disiplinleştirmeyi öngörür. Bu disiplinin temeli özeleştiriye bağlı kılınır. Temeli sevgiye dayanan disiplin irade eğitimini kolaylaştırır. Anadolu Hümanizmi sonrası temelinde böyle bir anlayış yatar.
- Değerler kültürü **“onur eşitliği”**ne değer verir.
- Değerler kültüründe güvene dayalı ilkeler vardır. Otorite doğruyu yapmaya, bilgiye, değerlere dayalı kültürü esas alır. İnsanı insan olarak gören, ezmeyen, onuruna saygı duyulan, insanı yücelten bir zihniyeti oluşturur. Başarının yolu ekip dinginliğinden geçer.
- Değerler kültüründe huzur, güven, işbirliği, disiplin vardır.
- Değerler kültüründe **“gerçeğe saygı”, “hakkaniyet”, “kişisel bütünlük”, “insan onuruna saygı”, “hizmet etme güdüsü”, “sevgi”** kuramlarına dayalıdır.

Değerler kültürü, etik anlayışa dayalı bir sistem bütünlüğüdür. Burada iki önemli alanda medya ve tıp etiği üzerinde durulacaktır.

2.1- Tıp Etiği

İnsanın varoluşu onun erdemli olmasını sürekli gündemde tutmuştur. Bazı mesleklerin diğerlerinden ayırıcı özelliği etik anlayış önemsenmesiyle ölçülür. Tıp mesleği insanın yaşama hakkıyla doğrudan ilgilidir. Bu ilgi şu esaslara uymayı zorunlu kılar.

- Günümüzde insanlar yalnızlık ve yabancılaşma sürecini hızla yaşamaktadır. Bu oluşum insanların çıkarsız, art niyetsiz bir dayanışmalarını gerektirmektedir. Bu durum insanlar arası ilişkilerin evrensel boyutlarda standartlarının belirlenmesini zorunlu kılar. Ortak değerlerde insanların uzlaşmasını kolaylaştırıcı ölçütlerin artması sağlanmalıdır. Her disiplinde olduğu gibi tıp alanında da güçlü bir tıp etiğinde gereksinim duyulmaktadır. Daha doğrusu **“tanı-sağaltım”, “hekim-hasta”** ilişkisinde genel geçen

ilkelerin oluşturulması ön koşuldur. Hasta-hekim ilişkisi dil, din, renk, yöre, mezhep, milliyet ayrımını kabul etmez. İştî bu kabullenmeme sağlam bir geleneğe dayandırılması uygun ortamın yaratılmasını sağlar.

- Tıp etiği kültürler arası dayanışmayı, saygıyı esas alır. İlişki ağı değerler kültürüne dayalıdır. Değerlerin tipik özelliği ise evrensel boyutta olmasıdır.
- Tıp etiği insanı ekonomik bir varlık olarak görmez. İnsanı her türlü ekonomik çıkarın ötesinde görür.
- Tıp etiği salt kazanç güdüsü ile işleyen sistemi hasta haklarına aykırı bulur. **“Hekim-hasta”** ilişkisi güven ortamına dayalı görme anlayışındandır. Her türlü sapmayı etik (ahlaki) bulmaz.
- Tıp etiği özelliğe saygı, dürüstlük, erdemlilik, adalet, insana saygı, hasta haklarına saygı gerekli kılan nitelikleri içerir.

Kısaca özetlemek gerekirse tıp etiği, hastalar ile sağlık çalışanları arasındaki ilişkilerin gelenekselleşmiş biçimidir. Kaynağını ilk çağdan ahlak ilkelerinden alır.

Bütün bunları yadsıyan insanların hele hele hekimlerin olduğu düşünülemez. Ancak bir sistemi yaşatmanın yolu onun varlığı ile mümkündür. Tıp etiği (Deontoloji) Tıp Fakültelerinde okutulan bir disiplindir. Diğer branşlarda olduğu gibi bu disiplin **“Deontoloji Ana Bilim Dalı”** olarak hizmet üretmekteydi. Bu alana uzman yetiştiren bu ana bilim dalına TUS ile eleman alınmaması Tıp çevrelerinde kaygı ile karşılanmaktadır. Dr. Nüket Örnek Büken bu kaygısını 27 Temmuz 2002 tarihli Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisinde şöyle vurgulamıştır. **“Ülkemizde yeniden yapılanma sorunları çeken tıp eğitimi bu konuda büyük özveri ve gayretle çalışan değerli tıp insanların çabalarıyla çağdaş çağdaştırmaya çalışırken ve çekirdek eğitim müfredatında Tıp Etiği, Adli Tıp, Halk Sağlığı Tıp Eğitimi gibi alanların önemi vurgulanıp bu alanda yetişmiş uzman hekimlere olan ihtiyaç vurgulanırken; Tıp etiğini baltalama tutumunu anlayabilmek anlaşılabilir gibi görünmüyor”**

Bu kaygıların dayanağı 19.06.2002 tarihli 24790 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **“Tıpta Uzmanlık Tüzüğü”**dür. Tüzükte Tıpta uzmanlık alanı olarak Deontoloji ve Tıp Tarihine yer vermemiştir. Tüzükte bu anlayış tıp çevrelerinde eleştiriye uğramıştır. Eleştirilerin haklı noktaları şu noktalarda özetlenebilir.

- Tıpta uzmanlık programını *“Tıpta Uzmanlık Kurulu”* hazırlanmaktadır. Bu kurulda sadece beş tıp fakültesinin birer üyesi yer almaktadır. Bu oran Sağlık Bakanlığı'nın eğitim hastanelerinin üye sayısına eşittir. Bunun dışında dokuz üye yer almaktadır. Bu durum üniversitelerin sınav yapma ve uzman yetiştirmede devre dışı bırakıldığı savına dayandırılmaktadır.
- Tıp etiğinin alan dışı kalması Dr. Büken'in belirlediği şu sorulara yanıtları da zorlaştırmaktadır.

“Ne yapmamız gerekir, neye izin vermemiz gerekir, neyi hoş görebiliriz, tıbbi teknolojinin yapmaya imkan verdiği bütün yeni şeyler arasından hangisini yasaklamamız gerekir? Zorunlu olanı, izin verilebilir olanı, hoş görülebilir olanı nasıl belirleyebiliriz? Ya da yeni olanaklar daha önce gerçekleştirilememiş olanları mümkün kıldığında neyi yasaklamamız gerektiğini nasıl tespit edebiliriz?”

Türk toplumunda insan yetiştirme düzeninde sık sık yakınmalar olur. Dürüstlük, erdemlilik, insan hakları, hasta hakları ihlalleri gündeme getirilir. Öte yandan eğitim sisteminde düşünmeye, insana ilişkin ne kadar disiplin varsa devreden çıkarılır. Bir yandan *“erdemli hekim”* yetiştirilmeye özen gösterilmesi istenecek, öte yandan öğretici ahlak disiplinleri programdan kaldırılacak. Kimi, neye göre, nasıl yetiştirileceği hesaplanmadan yapılan değişiklik iyilik olarak değil, kötülük olarak toplumda zararlar doğurur. Bunun sonucunda toplum dirliği yok olur. Ölçsüzlük kol geçer. İnançlar sarsılır. Kültür yozlaşır. Değişiklikler akla dayalı olarak yapılmalıdır.

2.2- Medya Etiği

Basın toplumsal hayatta en önemli bir güç olarak kabul edilir. Bu güç genellikle tek yönlü bir iletişim ağı ile sunulduğu için zaman zaman en önemli baskı aracı olarak kullanılabilir. Özellikle gelişmiş ülkeler bu güçlerini gelişmiş olan ülkelere her zaman yöneltmek durumunda olmuşlardır. Tek yanlı akış insanların ve toplumların savunma haklarına saldırı niteliği taşıyabilir. Savunmasız insanların başlangıçta hakları yok sayılıyor. Zaman zaman bu gücün etik ölçülerde sunulması yönünde kararlar almıştır. Ancak bugüne dek insan onuruna yaraşır bir medya etiği oluşturulmadığı kaygısı yaygındır. Bu kaygı bir tür yargısız infaz olduğu anlayışına dayanır. Haklı ya da haksız olmak ölçü olarak alınmamaktadır. Medya etiğinin olmayışı şu soruları birlikte getirmektedir.

- Medya istediği biçimde haber verme özgürlüğüne sahip olduğu sürece tek yönde iletişim sürer. Tek yönlü işleyişte savunma hakkı geç işler. Savunma sürecinde haklılığın geri dönüşü oldukça cılız kalır. Haksızlığın bedeli ağır ödenir.
- Medya etiğinin yokluğu düşünce özgürlüğünün kısırlaştırır. Üretim becerisini körleştirir. Toplumda en büyük iletişim gücüne sahip medyanın yanlış işleyişi zihniyetin çarpıklığını semgeler. Safistce bir ortamın oluşumunu sağlar. O zaman doğrular yanlış yanlışlar doğru olarak sunulunca değer anarşisi doğar. İnsanların özgürce haber alma özgürlüğü dumura uğrar. Bu ortam art niyetleri cesaretlendirir ödüllendirir.
- Çağımız teknolojinin en uygun olarak kullandığı parlak bir dönemi yaşamaktadır. Ancak oluşmayan medya etiği bir yerde toplumsal sapmanın da gerekçesi sayılır.
- Medya dilin zenginliğini sağlayan en etkili bir oluşumdur. Güçlü medyaya sahip olan toplumlar kendi kültürlerini yayma şansına sahiptirler. Diledikleri kültürel değerlerini diledikleri ülkeye kolayca aktarabilirler. Başlayan kültürel sömürü toplumdaki kurumların yozlaşmasına, yabancılaşmasına neden olur. Kültürel sömürüye uğrayan ülkede ulusal dirlik yara alır. İletişim ağı bozulan toplumlarda insanların anlaşabilmeleri olanağı kalmaz. İletişim bozulunca dilin düşünme ve yaratma işlevi kendiliğindenliğini yitirir. Dil beceresi yitik insanlar ne öykü ne de roman yazabilir. Kirlenen dil toplumsal çürümüşlüğe götürür. Dil mantığı yok olur.
- Medya etiğinin yokluğu estetikten yoksunluğu çağırıştırır. Toplumu normsuzluğa sürükler. Bu ölçsüzlük değer yozlaşmasına yol açar. Normal olanla olmayanı ayırt etme yetisi körleşir.
- Medya etiğinin yokluğu toplum ruh sağlığını bozar. İzlenen haberlerde denetimsizlik acıya yatkınlığa alıştırır. Bu acının kronikleşmesi durumunda sevgisizlik yeşerir. Eğer en korkunç görüntüler özellikle seçiliyorsa insanların mutlu olabilmeleri beklenemez.
- Medya etiğinin yokluğu değersizliği pekiştirir. Toplumda var olan “*namus*”, “*ıffet*”, “*ahlaklılık*” kavramları yadırganır. Sunulan “*paparazzi*” kültürü ulusallaşma sürecini yaşayan Türk toplumunu kültürel yozlaşmaya sürükler. Değer tanımazlığın parlak sonucu insanların tavır almalarını zorlaştırır. Kim namuslu, kim dürüst ayırt edilemez. Medya baskısı sonuçta kötünün alkışlanmasına

KORKU KÜLTÜRÜ YERİNE DEĞERLER KÜLTÜRÜ

neden olur.

Sonuç olarak medya etiğinin varlığı toplumsal dirliğinde sağlayıcıdır. Kişi dokunulmazlığı isteniyorsa, bilimsel ilerleme sağlanacaksa, kültürel etkileşim geliştirilecekse tez elden medya etiği oluşturulmalıdır. Oluşturulan etik ile insanın insanı köleleştirilmesi önlenir. Ulasal bilinç gelişir. Toplumsal başarı bu yolla sağlanır. Yoksa insanların var oluşları başkalarının güdümüne girer. O zaman onurlu yaşama hakkı birilerinin insafına bırakılır. Korku kültürünün var olduğu yerde insan onurunun korunduğu da söylenemez.

Sonuç olarak söylenecek birkaç söz şu noktalarda toplanabilir.

- Kurumlar yaşam boyu eğitim ile içten farklılaşmayı sağlayacak değerler kültürüne ulaşabilirler. Önemli olan katı zihniyetin değişimidir.
- Korku kültürü güvene, yurt sevgisine, demokratik ilkelere dönüştürülebilir.